

**Národní institut dětí a mládeže MŠMT, zařízení pro další vzdělávání
pedagogických pracovníků a školské zařízení pro zájmové vzdělávání,
Sámova 3, 101 00 Praha 10**

Olympiáda v českém jazyce, 40. ročník, 2013/2014 – školní kolo

I. kategorie

Počet bodů:

Jméno: Škola:

1. *Jen osel se živí vlastní prací.*

a) Vypište ze zadané věty všechny slovní tvary, které – samostatně vzaté – mohou být také slovem jiného slovního druhu, než jak v uvedené větě vystupují. U každého nalezeného tvaru napište, jakým slovním druhem je v dané větě a jakým jiným slovním druhem by mohl být. Tento jiný slovní druh doložte příkladem. (Vzorové slovo *jen* neopakujte.)

Vzor: *jen* - [v příkladové větě:] **příslovce** (popř. částice)

- **podstatné jméno**: *Japonskou měnovou jednotkou je jen.*

b) Přeformulujte zadanou větu tak, aby byl zachován její význam, ale aby neobsahovala tvary, které mohou být více slovními druhy.

2. Napište pět různých existujících českých příjmení, která mají ve svém základu osobní jméno *Pavel*.

3. Následující jména míst (především obcí a jejich částí, ale i míst neosídlených) rozdělte do skupin podle toho, čím je jejich pojmenování motivováno, tedy podle čeho se daná místa jmenují, a ke každé vytvořené skupině tuto motivaci napište.

Březovec, Dubenec, Hlinec, Husinec, Jablonec, Jílovec, Kamenec, Kozinec, Lískovec, Měděnec, Modřec, Radvanec, Rudolec, Slivenec, Smrkovec, Sovinec, Stříbřec, Šedivec, Tisovec

Vzor: *Radvanec, Rudolec* – podle jména osoby (která měla vztah k danému místu)

4. V textu radícím žákům, jak zvládnout přechod z jedné školy na druhou, jsme objevili větu:
Snažte se, ať zapadnete!

a) Vysvětlete, proč je věta dvojznačná: napište, co dvojznačnost způsobuje a které dva významy může uvedená věta mít.

b) Větu změňte tak, abyste dvojznačnost odstranili.

5. *Koště* se nejmenuje *metlo* nebo *metlík*, i když mete; *lokomotiva* se nejmenuje *vlakotažka* nebo *vlakotahoun*, i když tahá vlaky. Naznačeným způsobem vymyslete k následujícím slovům fiktivní ekvivalenty utvořené z existujících slov – ke každému po jedné odvozenině a jedné složenině.

slunce

vysavač

dveře

tele

**Národní institut dětí a mládeže MŠMT, zařízení pro další vzdělávání
pedagogických pracovníků a školské zařízení pro zájmové vzdělávání,
Sámova 3, 101 00 Praha 10**

**Olympiáda v českém jazyce, 40. ročník, 2013/2014 – školní kolo
I. kategorie**

Slohový úkol

Možná se vám už také stalo, že ...

Napište příběh začínající zadanou větou. Doporučená délka 20–25 řádek.

Školní kolo OČJ 2013/2014 – 40. ročník – I. kategorie – řešení:

1. a) Příklady řešení:

osel – podstatné jméno; sloveso: *Osel všechna svá pole řepkou.*

se – zájmeno; předložka: *se mnou*; uznávejte i částici: *směje se*

živí – sloveso; přídavné jméno: *živí býci*; podstatné jméno: *přijdou živí i mrtví*

vlastní – přídavné jméno; sloveso: *Jeho šéf vlastní dvě vily.*; uznávejte i podstatné jméno:

Vrátil se po letech domů a jeho vlastní ho nepoznali.

prací – podstatné jméno; přídavné jméno: *prací prostředek*

b) Příklady řešení: *Pouze hlupák zajišťuje svou obživu tím, že sám pracuje. / Jenom ušatý lichokopytník žije ze své práce.*

Poznámka: Nepřihlížejte k užití spojky *že*, když *že* existuje i jako částice (*Že mi to řekneš!*); stejně postupujte v analogických případech.

Bodování: a) za 5 správně uvedených tvarů včetně určení a příkladu – 4 body;

za 4 správně uvedené tvary včetně určení a příkladu – 3 body;

za 3 správně uvedené tvary včetně určení a příkladu – 2 body;

za 2 správně uvedené tvary včetně určení a příkladu – 1 bod;

b) za vhodné přeformulování – 2 body;

při drobných nedostacích – 1 bod.

Celkem tedy maximálně **6 bodů**.

2. Příklady řešení: *Pavel, Pavelec, Pavelek, Pavelka, Pavlas, Pavlát, Pavlíček, Pavlík, Pavlovský, Pavlů*

Bodování: za 5 příjmení – 3 body;

za 4 příjmení – 2 body;

za 2–3 příjmení – 1 bod.

Maximálně tedy **3 body**.

3. Řešení s příklady vysvětlení:

i. *Březovec, Dubenec, Jablonec, Lískovec, Slivenec, Smrkovec, Tisovec* – podle rostliny (která rostla na daném místě)

ii. *Hlinec, Jílovec, Kamenec* – podle charakteru/druhu půdy (na daném místě)

iii. *Měděnec, Stříbřec* – podle kovu (těženého na daném místě)

iv. *Modřec, Šedivec* – podle barvy

v. *Husinec, Kozinec, Sovinec* – podle zvířete

Bodování: - za vhodné vymezení všech skupin (srov. poznámku níže) a správné přiřazení jmen – 5 bodů;

- za každou chybějící skupinu nebo za dvě nepřirazená jména strhávejte po bodu (záporné body se nedávají).

Maximálně tedy **5 bodů**.

Poznámka: Pokud soutěžící nějakou skupinu dále vhodně rozdělí nad rámec uvedeného řešení (např. *Jablonec, Slivenec* – podle ovocných stromů), nepovažujte to za chybu.

4. a) Příklad vysvětlení: dvojznačnost způsobuje slovo *zapadnete*; může zde znamenat buď ‚začlenit se (mezi spolužáky), sžít se (s třídou, se spolužáky)‘, nebo ‚zmizet z pozornosti (spolužáků), octnout se mimo pozornost (spolužáků), přestat (spolužáky) zajímat‘.

b) Příklady řešení: *Snažte se, ať se (mezi spolužáky) začleníte. / Snažte se, ať se (se spolužáky) sžijete. / Snažte se, ať zapadnete do kolektivu.*

Poznámka: Uznávejte tedy jak náhradu slova *zapadnete* synonymem, tak explicitní uvedení slovesného doplnění.

Bodování: a) za výstižné vysvětlení – 2 body;
při drobných nedostatecích – 1 bod;
b) za vhodnou formulaci – 1 bod.

Celkem tedy maximálně **3 body**.

5. Příklady řešení:

*slunce – svítilň/jasník; světlodárce/jasoplň
vysavač – savák/uklízeč; prachohltka/špínosaj
dveře – vstupník/zavírač; klikoprkno/vemzakliku
tele – kravítko/kravátka; kravodítě/malokravka*

Bodování: za vhodnou odvozeninu i složeninu u každého zadaného slova – 4 body;
za 6–7 vhodných ekvivalentů – 3 body;
za 4–5 vhodných ekvivalentů – 2 body;
za 2–3 vhodné ekvivalenty – 1 bod.

Maximálně tedy **4 body**.

Celkem tedy maximálně **21 bodů**.

6. Slohový úkol: Hodnoťte dodržení tématu, plynulost a návaznost textu, vhodný výběr lexikálních prostředků i větnou stavbu. Přihlížejte i k tvaroslovné a pravopisné správnosti.

Bodování: 0–10 bodů. Využijte celého bodového rozpětí.